УДК 378:37.011.3-051

С. М. Щербина,
Криворізький педагогічний інститут
ДВНЗ «Криворізький національний університет»
І. Ю. Щербина,
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧЕ НАВЧАННЯ – ПРІОРИТЕТ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Здоров'я нації визначається насамперед станом здоров'я підростаючого покоління. Аналіз державних документів свідчить про те, що пріоритетним

завданням системи освіти є виховання людини в дусі відповідального ставлення до свого здоров'я та здоров'я оточуючих як до найвищої індивідуальної й суспільної цінності. Державною національною програмою «Освіта» визначено, що пріоритетними напрямками реформування освіти є забезпечення в кожному навчально-виховному закладі гуманістичного підходу до школяра, відповідних умов для розвитку фізично та психічно здорової особистості. Але, на жаль, сучасна школа не в змозі створити всі умови для збереження та зміцнення здоров'я підростаючих поколінь.

Аналіз шкільної практики свідчить про те, що в умовах шкільного навчання учні залучаються до діяльності, для якої характерні високий рівень психічних та фізичних навантажень, дефіцит часу для засвоєння навчальної інформації, підвищенні вимоги до рішення навчальних завдань, жорсткий контроль та регламентація режиму. Напружений ритм шкільного навчання призводить до невротичних реакцій учнів на вимоги вчителя, психічних розладів, що викликаються неадекватними реакціями на педагогічний вплив, конфліктами, ускладненнями відношень у системі «вчитель-учні», «учень-учні» із-за особистих невдач, страхом покарання та осудження. Все це зумовлює збої в емоційному стані та негативно відображається на здоров'ї учнів, як фізичному, психічному, так і духовно-моральному.

Сьогодні необхідно дбати про пошук компромісу між обов'язковістю рішення освітніх завдань, пов'язаних, перш за все, з досягненням необхідного рівня освіченості, і необхідністю збереження при цьому здоров'я учасників навчального процесу.

Аналіз наукової літератури, а також аналіз навчально-виховного процесу з боку здоров'язбереження дозволили виділили наступну групу недоліків, що негативно впливають на психофізіологічний стан учнів: недостатнє врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів, що уповільнює розвиток особистості; інформаційні перевантаження; недосконала організація навчальної діяльності, низька рухова активність школярів, які виснажують адаптаційні резерви організму; авторитарно-репродуктивний стиль навчання, що веде до диктату педагога; педагогічно недоцільні комунікації «вчитель-учень», які провокують виникнення дидактогеній; низький рівень культури здоров'я вчителів та школярів, відсутність у багатьох з них пріоритету здоров'я, мотивації на здоровий спосіб життя.

Здоров'язберігаюча діяльність як складний і багатогранний процес визначає функції сучасного вчителя. Ефективність її багато в чому залежить від того, наскільки вчитель готовий до творчого виконання професійних функцій, оздоровчої спрямованості його дидактичних дій. «Серед функцій вчителя, який здійснює діяльність зі збереження та зміцнення здоров'я учнів, виокремлюються:

– профілактична, що реалізується через виховну та інформаційну діяльність (організація занять, стимулюючих позитивні зміни в учнів, інтерес до проблем учнів, встановлення причин порушення в психічному, інтелектуальному і суспільному розвитку, визначення превентивних дій, що попереджають закріплення негативних звичок в їх поведінці);

– діагностична (виявлення інтелектуального рівня розвитку учнів, діагностика розвитку дефіцитів, емоційних порушень, їх джерел та наслідків, рівня навченості і сформованості загальнонавчальних умінь, пізнавальних інтересів і потреб і т.і.);

– терапевтична (надання терапевтичної допомоги учням, своєчасної допомоги у попередженні стресогенних ситуацій, педагогічна підтримка);

– консультаційно-дорадча (надання допомоги у виборі напрямку навчання та професії, стратегії професійної кар'єри, надання психологічних консультацій у вирішенні навчальних і життєвих проблем)» [1, с. 66].

Сьогодні необхідно акцентувати увагу вчителя ще на дидактичній функції, що покликана за допомогою дидактичних засобів знижувати стресогенність навчання, подолати вплив факторів ризику на здоров'я учнів і вчителя у процесі навчальної діяльності. Виконання цієї функції вчителями загальноосвітньої школи дозволяє оптимізувати здоров'язберігаючий потенціал навчання і діяльності педагога по збереженню і закріпленню здоров'я учнів. Сьогодні необхідно дбати про здоров'язберігаюче навчання, а готовність вчителя до здоров'язберігаючого навчання необхідно формувати у процесі професійної вузівської підготовки.

А. Клім-Клімашевська вбачає специфіку здоров'язберігаючої діяльності вчителя в тому, щоб «використовувати можливості навчально-виховного процесу в заощадженні і розвитку психічного і духовно-морального здоров'я школярів; усувати з методики навчання стресогенні (дидактогенні) фактори, готувати учнів до протистояння негативним тенденціям повсякденного шкільного дійсності, формувати у них потребу в здоровому способі життя і оволодіння методикою здорового способу життя» [1, с. 71].

Головна мета здоров'язберігаючої діяльності вчителя – це турбота про добре самопочуття учня в процесі навчання, його статус й місці в шкільному середовищі, надання йому своєчасної психолого-педагогічної допомоги у важких ситуаціях, у виборі напрямку навчання та формуванні стійких професійних інтересів, відборі відповідних форм навчання, залученні до різних форм самоосвіті.

Література

1. Теоретические основы здоровьесберегающей деятельности учителя : Коллективная монографія / [под ред. д.п.н., проф. Л. Кондрашовой и д.п.н., проф. А. Клим-Климашевской]. – Седльце-Черкассы : УПХ-ЧНУ им. Б. Хмельницкого, 2014. – 314 с.